

Gepubliceerd 19 januari 2021

[Link Facebook](#)

HENDRIK FERMIN 1896-1968)

Van Scouting Nederland ontvingen we een verzoek of we informatie hebben over H.G. Fermin. In de jaren twintig van de vorige eeuw zou hij loco-secretaris van de voormalige gemeente Kloetinge zijn geweest. Hij zou mede-oprichter zijn van de eerste padvindersgroep op Zuid-Beveland en zou mogelijk in het verzet hebben gezeten.

Nadat deze vraag in de klankbordgroep van de Heemkundige Kring De Bevelanden was uitgezet gingen enkele mensen op onderzoek. En met deze weinige gegevens kwam er toen een heel verhaal.

Hendrik Gustavus Fermin (ook wel Vermin) werd geboren te Nijmegen op 26 mei 1896 als zoon van meubelfabrikant Hendrik August Vermin en Maria Margaretha van Bergen.

Op 14 april 1919 komt hij uit Heerlen naar Kloetinge waar hij op 23-jarige leeftijd loco-secretaris wordt van de gemeente Kloetinge. In november 1919 wordt hij gekozen tot voorman van de burgerwacht te Kloetinge.

Zijn naam wordt in 1920 twee keer in de krant genoemd in relatie tot de Zuid Bevelandse Padvinders. In juli van dat jaar wordt gemeld dat zo'n 400 Nederlandse Padvinders gaan deelnemen aan een kamp in Richmond bij London. Vanuit Zuid Beveland zijn er de volgende deelnemers: H. Blankenbijn, P. Labrijn, S. Reijerse, J. de Wit en P. Buitendijk uit Goes, H. van Beekum en H. Oele uit Hansweert en hopman H.G. Fermin uit Kloetinge.

In de Goesche Courant van 23 november 1920 lezen we dat door burgemeester Hajenius en een lid van het hoofdbestuur van de Padvinderij op zaterdag 20 november 1920 het troepshuis te Goes is geopend. Dat clubhuis staat op het terrein van de appelstroopfabriek dat door de directeur van die fabriek beschikbaar is gesteld. Dat moet dus aan de zuidkant langs de spoorlijn zijn, waar nu ongeveer de uitgang van het spoortunneltje is. Het was destijds een gebied dat ver van de bewoonde wereld, grenzend aan het poelgebied lag. In de krant kunnen we hierover lezen: 'Niet iedereen is er op gesteld padvinders als burens te hebben.'

'Tegen half twee kwamen de padvindsters en padvinders onder vrolijk trompetgeschal van den vaandrig, dhr. H.G. Fermin aangemarcheerd' lezen we in hetzelfde krantenbericht. Er is ook een meisjesgroep waarvan de echtgenote van notaris Van Dissel de patrones is. Dokter Pfeifer, huisarts te Kapelle, is instructeur voor eerste hulp bij ongelukken aan Zuid-Bevelandse padvinders.

De in 1907 door de Britse militair Baden Powell in Engeland opgerichte scouting vond ook navolging in Nederland. Onder de naam 'padvinderij' werden groepen opgericht met een militairistisch karakter. Naast enthousiasme was er ook weerstand tegen deze organisatievorm. Prins Hendrik, de echtgenoot van koningin Wilhelmina, was landelijk beschermheer van de padvinderij.

Bij de opening van het troepshuis te Goes in 1920 waren er elders in Zeeland ook padvindergroepen. In het bericht in de Goesche Courant wordt gesproken over de aanwezigheid van vertegenwoordigers van de padvindergroepen in Vlissingen, Middelburg, Terneuzen en Zierikzee.

Het troepshuis was een uit Harderwijk overgenomen militaire barak en werd door de 'stichter en groepspatroon' de heer Joh. Pilaar en zijn echtgenote geopend. Onder de sprekers was ook H.G. Fermin, die de padvindergroep van 8-9 leden had weten uit te breiden tot zo'n dertig leden, verdeeld over Zuid-Beveland.

In februari 1922 behaalt Fermin zijn diploma machineschrijven waarna een mooie ambtelijke en bestuurlijke carrière voor hem open ligt. In 1929 verlaat hij Kloetinge en vertrekt naar Diepenheim. Op 26 september 1933 huwt hij te Baarn met Anna Jacoba Carpentier Alting.

Het echtpaar krijgt twee kinderen. Op 23 augustus 1936 wordt hun zoon A.A. Fermin geboren en op 20 november 1937 hun dochter H.G. Fermin. Rond 1939 vertrekt het gezin naar toenmalig Nederlandsch Indië waar Hendrik secretaris wordt van de stadsgemeente Magelang op Oost-Java.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog komt het gezin in Japanse gevangenschap. Op de pagina van de oorlogsgravenstichting valt te lezen dat de echtgenote van Fermin, Anna Jacoba geboren op 7 juni 1907 te Batavia op 22 september 1943 is omgekomen in Ambarawa kamp 6, midden-Java. Tijdens de Japanse bezetting verblijven de kinderen bij hun moeder in het vrouwenkamp. Hun vader zat gevangen op west-Java in de Tjimahi-kampen.

Na de Tweede Wereldoorlog keert Hendrik terug naar Nederland en is hij in 1946 secretaris van het Nederlands Beheersinstituut (NBI), Vertegenwoordiging Zierikzee. Het NBI hield zich bezig met het beheren en eventueel afnemen van vermogens van landverraders, Duitsers in Nederland en tijdens de oorlog verdwenen personen.

Op 10 juni 1947 treedt Hendrik op 51-jarige leeftijd voor de tweede maal in her huwelijk te Zierikzee met de 58-jarige Jozina Huberta Adriana Kloppenburg. Zij was eerder gehuwd met de in 1945 overleden oud-gemeentesecretaris van Zierikzee Paulus Francois Wittermans.

Het paar gaat wonen in het statige pand Havenpark 8 te Zierikzee. In 1948 worden de vertegenwoordigingen in Zierikzee en Tholen van het NBI overgebracht naar Goes, maar blijft Fermin wel correspondent.

Fermin blijft actief als bestuurslid van diverse organisaties. Zo is hij secretaris van de Niwin, de Nationale Inspanning Welzijnsverzorging Indië, een particuliere organisatie die zich inzet voor de welzijnszorg onder de militairen in Indië. Na het beëindigen van de politionele acties wordt het Niwin langzaam afgebouwd en is hij actief in de Zierikzeesche Oratoreum Vereniging.

Ook is hij lid van de oudercommissie van de lagere school B, en treedt op als getuige-deskundige voor het NBI, wanneer in 1949 in Zierikzee in de kelder van het huis van de kringleider NSB en Germaans SS-er Ir Icken een geheime opslagplaats met documenten en waardevolle voorwerpen wordt ontdekt.

Hendrik Fermin overlijdt op 26 april 1968 op 72-jarige leeftijd te Maastricht. In de overlijdensadvertentie wordt vermeld: "in leven gemeentesecretaris van de stadsgemeente Magelang in het voormalig Nederlandsch-Indië".

Foto: Een padvindergroep in 1924 uit Middelburg

Gepubliceerd 23 januari 2021

[Link Facebook](#)

50 JAAR EL TORO

'Steeds gelegenheid tot het rooken van vleesch', een bordje dat sinds jaar en dag de pui van slagerij Schneider in Goes sierde. Een bericht uit de PZC van 30 oktober 1970. De slagerij stond aan de achterzijde van het Postkantoor aan de Grote Markt.

Van 1860 tot 1970 zat daar spekslagerij Schneider op het adres St. Jacobstraat 2 in Goes. In de volksmond werd hij de Duitse slager genoemd. Dit omdat de Schneiders van Duitse afkomst waren. Daar hadden ze ook hun beroemde worstsoorten leren maken. Voor een cent per ons verkocht men in 1860 van die fijne leverworst met uien en spekjes. Slager Jos Schneider had met hulp van zijn zoon Jaap de zaak tot 1942 gedreven. Van 1942 tot 1970 had Jaap de zaak voortgezet. Maar in 1970 kwam er een einde aan de slagerij.

In dat jaar werd door Jan Luijk de eerste disco in Goes gevestigd. Aan de voorzijde van het pand hingen beelden van varkenskoppen. De slager prees zijn koopwaar zeer beeldend aan. Men wilde de koppen handhaven en er zou een stierenkop aan toegevoegd worden. De discotheek zou de toepasselijke naam El Toro krijgen. Reden voor Dagblad De Stem om op 17 december 1970 verslag te doen over de opening van Discobar De Stier.

Deze eerste uitgaansgelegenheid werd op deze avond geopend door de Goese burgemeester F.G.A. Huber. We lezen dat de uitbater - die ook eigenaar was van café Flora - slechts 'levend vlees' in zijn kuip wilt hebben. De nieuwe disco had twee bars, een discotheek, een dansvloer en enkele 'compartimenten' waar men zich kon afzonderen van het 'strijdgewoel'.

Ondernemer Jan Luijck hoopte dat de opening van El Toro navolging zal krijgen. "We hebben in Goes echt een verbetering van het uitgaansleven nodig. Er zijn te weinig mogelijkheden en het gevolg is dat mensen uit de stad weg trekken. Zoiets is natuurlijk funest voor de caféhouders in Goes" betoogde hij. Gelijktijdig probeerde het bestuur van de carnavalsvereniging Arti, Goes warm te maken voor het carnavalsfeest. Een optocht door de stad was iets te veel voor het Goese gemeentebestuur. Op zondagavond 21 februari 1971 werd het feest in enkele café's en El Toro gevierd.

De opening van El Toro had al snel 'financiële gevolgen' voor de gemeente Goes. Zo lezen we in de PZC van 12 oktober 1971 dat er in dat jaar een minimaal bedrag aan vermakelijkheidsbelasting werd geïnd. Reden waren de veranderde uitgaven gewoonten met de opening van El Toro, het dansen in Kortgene en de sluiting van het Schuttershof. Het zalencentrum De Prins van Oranje kon geen dansavonden meer organiseren die de concurrentie aan konden. Deze belasting was al voor de bioscopen afgeschaft, waarom dan ook niet voor dansavonden? Zover wilde het gemeentebestuur niet gaan. Het belastingtarief werd gehalveerd van dertig procent naar vijftien procent.

El Toro was bijna een jaar open en het eerste incident haalde de krant. In De Vrije Zeeuw van 9 november 1971 lezen we dat een ruit van de hoeden- en pettenzaak tegenover de disco was ingegooid. Er waren al langer klachten over het geluidsvolume. De burgemeester verzocht dat men nu driekwart jaar geduld had gehad. De muziekvergunning werd ingetrokken en Jan Luijk beloofde snel isolatie aan te brengen.

Een paar maanden later kopt De Stem op 19 januari 1972 juichend 'Ganzestad wordt uitgaansstad'. Het artikel begint met 't Is bar in Goes. Eén en al bar. Jan Luijck is dan al uitgegroeid tot een horeca-ondernemer met verschillende zaken waardoor hij de bijnaam 'de Goese bar-ansa' krijgt, verwijzend naar de Amsterdamse horecatycoon Caransa.

Na El Toro zijn er bars met namen als El Toreador, Pinocchio El Paso en Calypso. Burgemeester Huber vindt het opvallend dat het Goese nachtleven opbloeit en dat het er 'Spaans aan toe lijkt te gaan'. Luijk stelt dat de jeugd voorheen naar Bergen op Zoom, Breda en Vlissingen ging. Met de komst van uitgaansgelegenheden in Goes verandert dat.

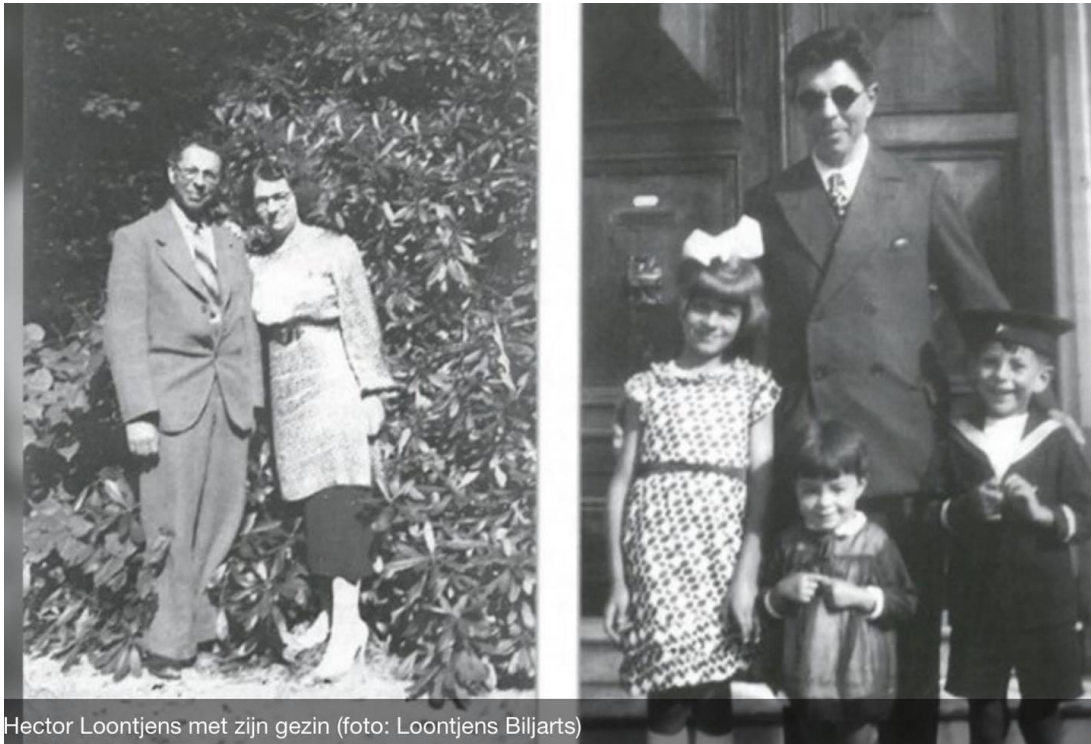
Een nieuw fenomeen is in 1972 de komst van disc-jockeys. De PZC stelt op 8 juli 1972 dat ze de horeca swingend maken en kopt dat ze soms met 'knikkende knieën' achter de discobar staan. De vaste 'plaatjesdraaier' in El Toro is Carlos Eastwood, die in werkelijkheid Cees van Oosten heet.

Twee jaar na de opening is El Toro al toe aan uitbreiding. In de PZC van 2 maart 1973 lezen we dat na een verbouwing bar-dancing El Toro door wethouder J.H. Roose wordt heropend.

Bij het uitgaansleven is het onvermijdelijk dat na wat overvloedig drankgebruik ook wel eens minder prettige dingen gebeuren. In de PZC van 24 februari 1976 wordt melding gemaakt van vechtpartijen. De gemeenteraad is verontust en de burgemeester belooft 'uitvoerig informatie in te winnen'. Hij vindt het een kwalijke zaak dat Goes op deze wijze in de publiciteit komt en noemt het 'terreuracties die eerder in Vlissingen en Middelburg voorkwamen'. Volgens de politie zijn de aanstichters Zuidmolukkers uit Walcheren. Het zal nog vaker rumoerig worden in uitgaansstad Goes.

Vorige maand bestond El Toro vijftig jaar. Door de coronapandemie is het bruisende uitgaansleven in Goes tot stilstand gekomen. Winkels en horekazaken zijn gesloten. Geen dansfeest in de jubilerende discotheek. Het doet nu tijdelijk dienst als sportschool.

Foto's bar-discotheek El Toro in Goes in 1975 en in 2015.

Hector Loontjens met zijn gezin (foto: Loontjens Biljarts)

100 JAAR EEN FAMILIEBEDRIJF

In 1920 begon Hector Alidor Loontjens een bedrijf in benodigdheden voor café, restaurant en hotel. Vier jaar na de oprichting verhuisde hij naar Middelburg en in 1931 verhuisde het bedrijf en het gezin naar een monumentaal pand op de Dam. Het kantoor en de showroom van Loontjens Biljarts zit daar nog steeds in handen van dezelfde familie.

Op 6 mei 1889 is Hector Alidor Loontjes in het Belgische Hoogdele, een dorpje in Vlaanderen boven Roeselare, geboren als zoon van Constantin Loontjens en Marie Louise Denys. Tijdens de Eerste Wereldoorlog 1914-1918, waarbij België het zwaar te verduren had, ontvlucht Hector Loontjes zijn land. Hij behoort tot de vele Belgische vluchtelingen die naar het neutrale Nederland komen.

In het Zeeuws Jaarboek van januari 2000 vinden we meer informatie over de vlucht van Hector Loontjens: "Na de val van Antwerpen in de begindagen van oktober 1914 wist Hector Loontjes zich, samen met duizenden andere vluchtelingen, zich te redden door de grens van het neutrale Nederland over te trekken." Verderop lezen we dat de consequentie was dat hij nooit meer naar zijn vaderland zou kunnen terug keren, omdat zo'n daad in die tijd door de Franstalige officieren opgevat kon worden als desertie.

Hieruit maken we op dat Hector Loontjens in het Belgische leger diende. Deze 'desertie' moet wel gezien worden in het licht van de omstandigheden. Zo lezen we dat de bevelen in het Frans gegeven werden. Veel Vlaamse boerenjongens in het leger verstonden ze niet eens. Tot de dag van vandaag vormt deze tegenstelling tussen de Franstalige Walen en Vlaanderen nog steeds de bron van de Belgische taalstrijd.

Op 13 oktober 1914 wordt de dan 25-jarige Loontjens ingeschreven in de gemeente Goes als 'Belgische vluchteling'. Op 28 maart 1916 wordt hij in het bevolkingsregister van Goes ingeschreven met de vermelding 'vluchteling afkomstig uit Katwijk aan Zee'. Als zijn beroep staat 'timmerman'. Katwijk was één van de gemeenten waar Belgische vluchtelingen werden gehuisvest en geregistreerd. Of hij daadwerkelijk in Katwijk heeft verbleven is niet duidelijk.

De eerste jaren na zijn aankomst in Nederland werkte Hector Loontjens op een boerderij in Hulst. Een bedrijfstuk waarmee hij vertrouwd was. Hij was geboren op een boerderij, waar zijn vader het landbouwbedrijfje dreef en zijn moeder een cafeetje runde.

In Hulst ontstond er contact met Wilking, die in die plaats een textielzaak dreef. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd er ook een zaak van Wilking gestart in de Klokstraat in Goes, waar nu de Hema is gevestigd. In deze zaak had Jacques Biele, schoonzoon van Wilking, de leiding. Mogelijk dat Loontjens voor dit bedrijf werkte waardoor hij zich vestigde in Goes.

Op een foto van Belgische vluchtelingen in Goes uit 1918 is ook Hector Loontjens te zien. Uit het bevolkingsregister van de gemeente Goes zijn twee pensionadressen van Hector Loontjens bekend. Het eerste adres is Beestenmarkt 29 te Goes. De hoofdbewoner was P.J. Cardon. Later woonde Loontjens in de 's-Heer Hendrikskinderenstraat 63 te Goes bij L.F. de Haes.

Op een copie uit 1942 van een akte van de Kamer van Koophandel staat als stichtingsdatum voor de eenmanszaak van H.A. Loontjens 10 juni 1920. Hij heeft zich dan gevestigd als biljart- en meubelmaker te Goes, vermoedelijk op een adres aan de Klokstraat te Goes. Mogelijk huurde hij daar een ruimte bij Wilking. Later heeft hij een werkplaats aan de Beestenmarkt te Goes. Ook staat in een notitieboekje Lange Vorststraat, Goes.

In Goes leerde Hector Loontjens zijn latere echtgenote kennen, Alida Amalia (Emilie) van Opdorp, geboren 21 maart 1897. Zij was de dochter van een postmeester uit Woensdrecht. Haar getrouwde zus Isabella woonde destijds in Goes en net als Hector Loontjens behoorden zij tot de relatief kleine, maar hechte, katholieke gemeenschap. In 1925 trouwden ze, toen was het bedrijf al naar Middelburg verhuisd.

In 1930 overlijdt in België een broer van zijn moeder. Er komt een aanzienlijke erfenis waardoor Loontjens het pand Dam 21 te Middelburg kon kopen. Het bedrijf is nog steeds op dit adres gevestigd.

Op 20 mei 1938 overlijdt Hector Loontjens op 49-jarige leeftijd te Middelburg. Zijn 41-jarige weduwe Emilie van Opdorp zet het bedrijf voort. Twaalf weken later, op 14 augustus 1938 wordt zijn jongste kind, zoon Hector Emile Philip Jodocus Loontjens geboren.

Na de Tweede Wereldoorlog zal de dan 16-jarige zoon Constantinus Petrus (Stan) Loontjens met zijn moeder het bedrijf voortzetten. De negen jaar jongere Hector jr. zal later volgen. Het zijn de jaren van de wederopbouw. Na de moeilijke crisisjaren van de jaren dertig en de oorlogsjaren begint dan de expansie van het bedrijf Loontjens.

Vanaf de jaren vijftig en zestig werden behalve horeca-inventarissen ook jukeboxen en de eerste speelautomaten aan het assortiment toegevoegd. De speelautomaten zouden tien jaar later een grote betekenis krijgen. Na de jukeboxen, kwamen de flipperkasten, schietkasten, voetbalspelen, fruitautomaten en videospelletjes.

Ook begon het bedrijf met de exploitatie van amusementshallen. Ook wel bekend onder de namen Fun House, Carrousel en Funtastic Casino. De handel in horeca-activiteiten werd in 1974 afgestoten. De rol in de internationale biljartmarkt nam toe en het bedrijf vond het een uitdaging om deze verder uit te bouwen, ook als fabrikant van biljarts.

Ondertussen staat ook de vierde generatie Loontjens klaar om het stokje over te nemen. En hoe verging het mevrouw Loontjes, die na het vroege overlijden van haar man Hector in 1938, het bedrijf voortzette? Alida Amalia Loontjens-van Opdorp overleed op 16 september 1990 op 93-jarige leeftijd in een verpleeghuis te Koudekerke.

Reactie Ad Fraanje:

Op FB HKdB lees ik net stukje over Hector Loontjes. Bij mijn archiefbezoek in Goes een paar jaar geleden trof ik zijn naam aan als mede-eigenaar van een perceel in de Korte Vorststraat, samen met mijn opa. De twee scans uit de kadastrale leggers heb ik onder het artikel geplaatst. Van Frank de Klerk hoorde ik destijds dat dit interessant informatie was. De familie Loontjes was bezig met een onderzoek. Het was een behoorlijk groot perceel, liep misschien (na verdere aankoop) door tot in de Lange Vorst. Ik heb mijn vader wel eens over deze transactie horen vertellen. Mijn opa durfde het niet aan om het stuk grenzend aan de Lange Voorstraat te kopen. Een poging om met hen contact te krijgen mislukte destijds. Ik zou het nog eens willen proberen, om hier meer info over te krijgen.

In 1924 bezat mijn opa Adriaan Fraanje samen met Hector Loontjes een pakhuis en erf in de Korte Vorststraat, ik dacht nr. 28. kadastraal D1471.

ANT. 4895

Nº. 81a.

NAAM.	VOORNAMEN.	BEROEP.	WOONPLAATS.
Fraanje en consort	Adriaan	meubelmaker	Goes
Loontjes	Hector	lijfschepmaker	Goes

verm. 1/3 c.d.
EIGENAAR

verm. 4/5 c.d.
MEDE-EIGENAAR

VERCHTOERBUIKER,
HYPOTHECAIR, RECHT VAN
OPSTALHOUDER OF REZITTER
VAN HET RECHT VAN
GEBRUIK EN BEWONING

Volgsnoet.	FOLDER, GEHOUDT of plaatselijke benaming. (straat, gracht, enz.)	VERWIJZEN NAAR				SOORT VAN ERFENDOM.	GROORTE.	BELASTBAAR OPBRENGST.	BESCHRIJVING DER PLAATS GEHAD HEBBENDE VERANDERINGEN.	AANWIJZEN DER AANSLUITING EN VOLG- NUMMERS VAN HET GEBIED.	
		het kadastrale plan.	het register van over- schrijving (hypotheken.)	Soort van erf.	Soort van erf.					Waaruit getrokken.	Waar overgebracht.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1	D 1471					pakhuis en erf	0100 150	160	88	op 1925 Verkoop	4767 1 4695 4 4767 3

Gepubliceerd 28 januari 2021

[Link Facebook](#)

MUNT OF KNOOP?

Met een metaaldetector wil je nog wel eens iets vinden. Het is natuurlijk ook spannend wat je aan oude metalen naar boven haalt. Ook daar zit weer een geschiedenis aan vast. Zo krijgen we wel eens vragen van deze 'metaal-archeologen' of we iets meer weten over de herkomst van een opgegraven munt. Maar is het wel een munt?

Zoals deze vraag: "Hierbij een muntvondst van le grande armee Napoleon. Ik schrijf u dit omdat ik vermoed dat hier een verhaal achter steekt. Het gaat om een vondst van een munt met de tekst: 'equipage de haute bord'. Even op het internet en u ziet dat er Zeeuwen dienstplichtig waren en misschien ook gedeserteerd zijn in die tijd.

Omdat alle namen zorgvuldig gedocumenteerd zijn geweest door de Fransen, is het misschien mogelijk bij deze munt een naam te koppelen." Zo'n vraag gooien we dan in onze Klankbordgroep met de toevoeging: "Wie heeft interesse om hier eens in te duiken?"

Het leverde een reactie op van Jan de Ruiter, auteur van het boek 'Geloot voor Napoleon', de geschiedenis over de Bevelanders in het leger van Napoleon 1811-1814. Hij schrijft: "Ik lees op de knoop het nummer 11. Dit zou inhouden dat het een knoop is van de 11e Equipage de haut bord. Dit waren militaire matrozen, die dienst deden op de oorlogsschepen. Het 11e hb lag in 1808 in de Franse oorlogshaven Lorient en zal daar wel de hele verdere periode zijn gebleven. Van de Zeeuwse lotelingen zijn diverse contingenten naar de Franse marine gezonden. Dit waren de 17e Equipage in Rochefort, de 73e en 74e Equipages in Antwerpen en de 80e Equipage in Cherbourg. Bij de overgave van Vlissingen in 1808 aan de Engelsen bevonden zich onder de krijgsgevangenen van het Vlissings garnizoen 163 man, die tot de Franse marine behoorden."

Het is dus geen munt maar een knoop van een marineuniform. De knoop is gevonden in het land van de Wilhelminapolder aan de Oosthavendijk richting Goese Sas bij Wilhelminadorp. En naar we horen heeft de vinder in het verleden al een hele verzameling van dergelijke knopen in dat gebied gevonden. Maar hoe komen deze knopen nu op deze locatie?

We gaan nog even verder zoeken en we komen al snel op de website 'Zeeuwse verwanten in de Grande Armée van Napoleon' van Nico van Dinther. Hij schrijft o.a.: "De dienstplichtigen werden ingedeeld naar Frans voorbeeld bij de Marine ter bewaking van de kusten, de Équipage de Haut Bord, en bij de te formeren regimenten infanterie van Linie, Régiment d'Infanterie de Ligne."

Verderop lezen we: "Van de lichte 1813 moest Zeeland 50 man leveren om te dienen bij de Marine. Een contingent van 38 man waaronder 9 man van het eiland Tholen, werd geplaatst bij de 80e Équipage de Haut Bord de la Marine, die was gelegerd in de grote marinehaven van Cherbourg. Uiteindelijk zijn in de zomer van 1814 alle mannen uit Cherbourg heelhuids teruggekeerd in het vaderland."

Op de website ook veel namen van Bevelanders die zich moesten inschrijven voor het leger van Napoleon in Hotel De Zoutkeet op de Grote Markt te Goes (nu de locatie van de winkel van Bomont).

Ook in het boek 'Geloof voor Napoleon' komen we veel gegevens tegen. Zo lezen we op pagina 171 dat Napoleon niet veel waarde hechtte aan Nederlandse infanteriesoldaten. Hij dacht dat jongens uit de kustgebieden, zoals Zeeland, beter ingedeeld konden worden bij de marine.

Hierdoor werden er relatief veel Bevelanders bij de marine voor de kustbewaking ingedeeld. De overlevingskans tijdens deze oorlog was in dit onderdeel ook groter. Van het landleger keerde tussen de 70 en 80% van mensen niet terug. Voor de Bevelanden was het verliespercentage 60,6%. Concreet betekende dit dat in 1814 108 mannen van de 274 uitgezonden Bevelanders waren teruggekeerd.

Na de Franse overheersing verkeerde Nederland in een deplorabele toestand. Hele gezinnen trokken bedelend over de slecht begaanbare wegen. Er was onvoldoende geld om eten en kleding te kopen. Het was een tijd dat grote stukken grond werden ontgonnen voor landbouw. Het bekendst uit die tijd is de ontginning van de veengronden in Drenthe door bedelaarskolonies. Er werden kanalen gegraven en stukken schor ingepolderd.

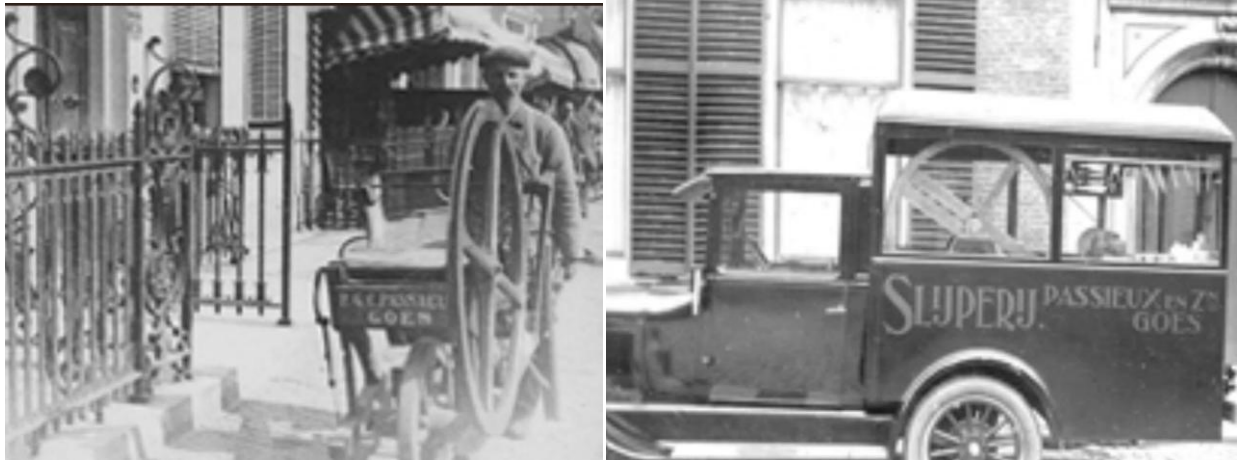
In de Franse tijd kreeg Nederland van 1806 t/m 1810 zijn eerste koning, in de persoon van Lodewijk, een broer van de zich zelf gekroonde Franse keizer Napoleon. In die tijd werd begonnen met de bedijking en de inpoldering van de schorren tussen Zuidvliet en Schenge, waarbij het eiland Wolphaartsdijk met Zuid-Beveland werd verenigd. Deze polder kreeg de naam Lodewijkpolder.

In 1815 kwam koning Willem I aan de macht en kreeg de polder de naam Wilhelminapolder, vernoemd naar zijn echtgenote Wilhelmina van Pruisen. Een stuk grond van 1700 hectare dat ontgonnen moest worden. En juist op dat moment waren de Bevelandse militairen teruggekeerd.

Zeeland was een landbouwprovincie en het merendeel van deze oud-militairen zullen ongetwijfeld teruggekeerd zijn in de landbouw. Er was aan alles te kort, ook kleding. Wat is dan logischer om je uniformjas aan te trekken en daarmee op het land te gaan werken? En tijdens dat werk zullen ook wel eens koperen knopen van de jas in de aarde verdwenen zijn. Het is een hypothese, maar voorlopig houden we het hier op tot er een betere verklaring wordt gegeven.

Gepubliceerd 20 februari 2021

[Het slijpersbedrijf](#)

EEN SLIJPERSBEDRIJF

Als je op de website 'Zeeuwen Gezocht' gaat zoeken op de familienaam Passieux dan kom je 579 documenten tegen uit de afgelopen 200 jaar met deze familienaam.

Een Franse familienaam die 'passief' betekent. Nou, passief was de familie Passieux niet. Te voet trokken ze tweehonderd jaar geleden van Frankrijk richting Nederland. Op de website van de Hollandse SlijpService (HSS) vinden we de familiegeschiedenis van dit Bevelandse bedrijf, dat begon als de vroeger bekende 'scharenslijp'.

Om de dienstplicht onder Napoleon Bonaparte te ontlopen gaat François Passieux in 1795 vanuit Ferreol, een dorpje nabij Faverges in de Franse Haute Savoye, te voet met zijn slijpkar (kruiwagen met slijpsteen) richting Goes in Zeeland. Onderweg verdient hij de kost met het slijpen van scharen en messen.

Hoe zo'n slijpkar er uitzag kunnen we zien op een foto uit de PZC van 4 september 2020. Wim de Munter schenkt zo'n kar van zijn grootvader aan het museum Het Warenhuis te Axel. Een fors gevaarte met slijpsteen en aandrijf wiel op een kruiwagen.

Op de facebookpagina Rondje Goes zien we zo'n zelfde slijpkar. Rien Passieux schrijft dat het z'n opa is op de Langediek bij de muur van de tuin van Drukkerij Oosterbaan & le Cointre aan de Lange Vorststraat te Goes. Het aambeeld van de slijpkar is nog in gebruik bij zijn achterneef Jeffrey Passieux in de slijperij in Heinkenszand.

Op de website van de HSS staat dat Francois Passieux richting Goes ging. Maar waarom naar deze plaats? Zouden meer familieleden zich hier gevestigd hebben? Het zou zo maar kunnen als we het grote aantal documenten van geboorten, huwelijken en overlijden met deze familienaam in Zeeland zien.

In die hoeveelheid van namen gaan we proberen zijn spoor te herleiden. We vinden een 'trouwinschrijving' van 19 mei 1798 uit Middelburg van een Anthony Passieux, afkomstig uit dezelfde streek in Frankrijk, Savoyen. Hij is in het huwelijk getreden met Geertruy Smits, een weduwwrouw uit het Thoolse St. Maartensdijk.

Op 22 maart 1821 komen we de naam Francois Passieux tegen. Als het dezelfde is die in 1795 in Frankrijk is vertrokken zitten we op het goede spoor. We zijn inmiddels zo'n 25 jaar verder. Op deze datum wordt te Goes Catharina Johanna Passieux geboren als dochter van Francois Passieux en Josina Martina Eijkemaat (in andere documenten sttat Eijkemeet).

Van hetzelfde echtpaar vinden we op 4 januari 1824 een geboorteakte van hun zoon Pieter Gerard Passieux. We zitten zo te zien op het goede spoor want op de website van het slijpersbedrijf lezen we dat in 1853 de zoon van François Passieux, Pieter Gerardus Passieux, de slijpfirma van zijn vader overneemt

en dat hij van deur tot deur gaat met zijn slijpkar in de omgeving van het Zeeuwse Goes. Dit alles te voet, 's morgens vroeg vertrekken en 's avonds laat weer thuis. Zelfs de dorpen op meer dan twee uur lopen worden bezocht.

Deze Pieter Garard was op 14 maart 1844 op 20-jarige leeftijd te Goes gehuwd met de 22-jarige Tanna Cornelia Delnaji, dienstbode te Goes. Zowel bij vader Francois als zoon Pieter Gerard staat als beroep schoorsteenveger. Mogelijk was dit een nevenactiviteit naast de scharenslijperij.

Deze Pieter Gerard Passieux overlijdt op 2 juli 1901 te Goes op 77-jarige leeftijd. Als zijn beroep staat 'scharenslijper', en zijn partner was op dat moment Jannetje van den Ende. Zijn vrouw Tanna Cornelia Delnaji was op 19 december 1868 op 47-jarige leeftijd overleden. Op 16 april 1874 hertrouwt de dan 50-jarige Pieter Gerard Passieux met de 24-jarige dienstbode Jannetje van den Ende uit 's-Heer Arendskerke. Jannetje overlijdt op 6 maart 1930 op 80-jarige leeftijd.

In 1893 neemt de zoon van P.G. Passieux, Pieter Gerardus Cornelis Passieux, het stokje over van zijn vader. En vanaf 1898 importeert P.G.C. Passieux scharen vanuit het Duitse Solingen, de scharen worden gestempeld met "P.G.C. Passieux". Zelfs nu krijgt het bedrijf HSS nog scharen aangeboden voor een slijpbeurt met dit stempel! De twee zonen van P.G.C. Passieux komen al vroeg in de zaak.

In 1925 komt de eerste auto een T-Ford, aangepast als mobiele slijperij. Het aantal dorpen dat regelmatig wordt bezocht, wordt uitgebreid en het gebied beslaat nu Zuid Beveland, Noord Beveland en het eiland Tholen.

Na de Tweede Wereldoorlog nemen in 1945 de zonen van P.G.C. Passieux, Reijnier en Johannes Passieux, het bedrijf over van hun vader en voeren diverse veranderingen door in het slijpproces. De golfsnede in messen doet zijn intrede en er worden machines gemaakt voor het slijpen van kartel tafelmessen, tondeuses en andere vee-scheerapparaten. Het stempel in de eigen scharen verandert in "Gebr. Passieux".

In 1952 wordt in Goes een winkelpand aangekocht. Johannes Passieux en zijn echtgenote zorgen daar voor de verkoop van een uitgebreide collectie scharen en messen. Het pand aan de Ganzepoortstraat fungeert tevens als afgeefadres voor het slijpwerk.

In 1969 neemt de zoon van Reijnier Passieux, Marinus Passieux, de zaak over van zijn vader en oom over. Na de overname wordt het winkelpand grondig verbouwd en het assortiment flink uitgebreid met o.a. tafelbestek, kook- en braadpannen. Scharen en messen worden geïmporteerd, veelal uit Solingen, en met eigen naamstempels verkocht. Ondertussen wordt het werkgebied groter en groter.

In 1987 komt de oudste zoon van Marinus Passieux, René, in de zaak. Het winkelpand wordt wederom stevig verbouwd en het assortiment wordt nog verder uitgebreid met o.a. porseleinen serviezen, kristallen drinkserviezen etc. Boven de winkel wordt een kleine showroom ingericht met tafelbestek voor de horeca. In 1989 komt de jongste zoon van Marinus Passieux, Jeffrey, in de zaak en maakt het familiebedrijf compleet. De messen- en scharen slijperij in de Anjelierstraat wordt volledig verbouwd en voorzien van nieuwe slijpmachines. Ook wordt een deel van het pand ingericht als showroom met een ruime collectie van tafel-, keukenbenodigdheden, koffiemachines en koffie voor de groothandel en horecaklanten.

1992 is de Citroën HY, de bekende "golfplatenbus" toe aan vervanging. Marinus Passieux beëindigt de mobiele slijpservice. De nadruk komt te liggen op de winkel in de Ganzepoortstraat als afgeefpunt voor het slijpwerk.

In 2001 worden het winkelpand aan de Ganzepoortstraat en de showroom aan de Anjelierstraat te klein. De vroegere Pitmanwinkel aan de Oostwal in Goes wordt aangekocht en grondig verbouwd. De onderverdieping wordt winkel voor de consument, boven wordt een ruime showroom voor de horeca en groothandel ingericht. De nieuwe namen voor de firma Passieux zijn "Kookmagazijn Passieux" en "Passieux Horeca".

In 2003 wordt de slijperij aan de Anjelierstraat in Goes te klein en verhuist naar het bedrijventerrein de Noordzak in Heinkenszand. De locatie waar nu de Hollandse SlijpService is gevestigd.

In 2005 worden Passieux Horeca en Kookmagazijn Passieux aan de Oostwal te Goes verkocht aan de familie Weststrate. Deze heeft in november 2013 zijn deuren moeten sluiten.

J. Passieux zet in 2007 de slijperij voort. Er wordt er een naamswijziging doorgevoerd, "Hollandse SlijpService". De slijperij aan de Daniëlsweg in Heinkenszand wordt uitgebreid en verbouwd, nieuwe slijpmachines worden ontwikkeld en geplaatst. Ook het kantoor, behorend bij de slijperij wordt uitgebreid en er komt een nieuwe website.

In 2012 begint het bedrijf met een nieuwe horeca en industrie mobiele slijpservice. Na 20 jaar wordt deze bedrijfstak weer ingezet. En in 2017 gaat er een tweede en derde mobiele slijpservice van start.

Reactie Rien Passieux:

Ik heb een aantal jaren geleden wat onderzoek gedaan in Frankrijk, o.a. in het departementaal archief in Annecy.

De naam Passieux heeft niet de betekenis "passief" maar is een toponiem voor mensen die bij een pas woonden. Verder zitten er in het verhaal wat "dichterlijke vrijheden" ook in de genealogie, maar de grote lijn klopt wel.

Daaruit blijkt dat François Passieux (1779) ontkomt aan de dienstplicht voor Napoleon door in 1796, op 17 jarige leeftijd, te trouwen met Françoise Milhomme, die dan 35 jaar is. Zijn ouders hebben de huwelijksakte mede ondertekend. Zijn beroep is dan leerling schoenmaker.

Gehuwde mannen hoefden bij Napoleon niet in dienst. Waarschijnlijk is er voor dat huwelijk betaald. Er zijn geen kinderen uit dit huwelijk gevonden.

Kort na dat huwelijk is François, samen met zijn oudere broer Antoine, vertrokken uit de Savoie en in Nederland terecht gekomen. In 1800 worden zij inderdaad in Middelburg gesignaleerd, waar Antoine/Anthony trouwt.

François vertrekt later naar Goes waar hij in 1813 aangifte doet van de geboorte van een dochter. De geboorteakte, die ik vond in het Zeeuws Archief, is in het Frans geschreven.

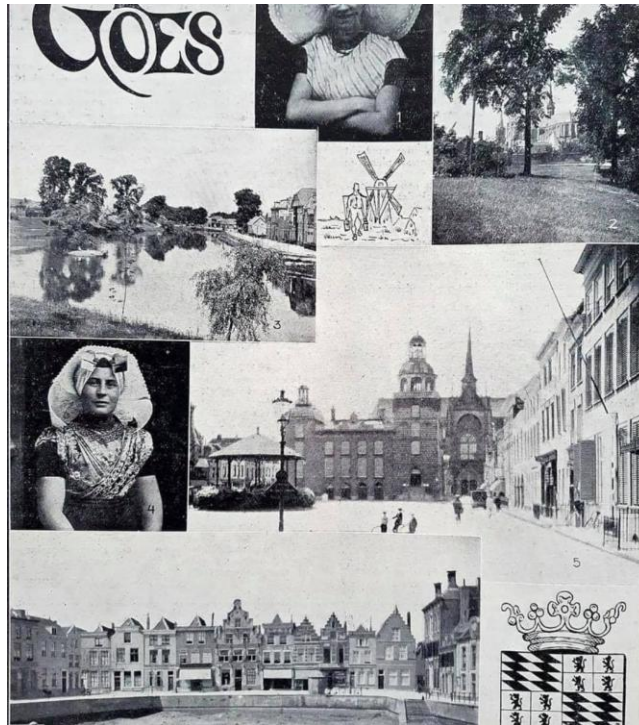
François heeft kennelijk wel contact gehouden met Frankrijk, want in 1819, een halfjaar na het overlijden van Françoise Milhomme, trouwt hij met de moeder van de in 1813 geboren dochter.

Dat François met een slijpkar vanuit Frankrijk is komen lopen betwijfel ik, de beroepen scharenslijper en schoorsteenveger heb ik pas in Zeeland aangetroffen in de familie Passieux.

Toegegeven: voor de website van de slijperij is het wel een leuke entree, maar door feiten is het niet onderbouwd.

Gepubliceerd 26 februari 2021

[Link Facebook](#)

EEN REISJE NAAR HET SCHOONE GOES

In 1912 begonnen de heren Van den Doel en G.W. Fray in Den Haag een groothandel in verfgrondstoffen. Ook werd er op bescheiden schaal begonnen met verfproductie. Wie deze heren waren kunnen we op internet niet achterhalen. Tien jaar later blijkt uit een bericht in de krant van 1922 dat Van den Doel al weer uit beeld is. In dat jaar wordt de baan van tennisclub Doelfray geopend. Het is de tennisclub van het personeel van dit bedrijf. In dit bericht ook de voorletters van Fray, zodat we nu iets meer weten over deze firmant. Als mede-directeur wordt de heer Pasveer genoemd. Het bedrijf zal verder de geschiedenis ingaan als Doelfray.

Waarom deze aandacht op de Bevelanden voor een bedrijf in Den Haag? De reden is dat in 1938 de personeelsreis naar Zeeland ging. We lezen een verslag in Doelfray's Schildersblad van dat jaar. Dit blad groeide voor de Tweede Wereldoorlog uit tot een toonaangevend vakblad voor de huisschilder. Ook nu nog zijn de gebonden jaargangen een geliefd 'collectors item' die te koop zijn.

Gert-Jan Nijse meldde op facebook dan ook vol trots dat hij de jaargangen 1927-1941 had kunnen overnemen. Het bevat de geschiedenis van het schildersvak met technieken en de transitie van olie naar synthetische verven. En ook het verslag van de personeelsreis naar Middelburg en Goes met foto's. We citeren een deel van het verslag over het bezoek aan Goes in 1938.

"Ons reisdoel was de hoofdstad Middelburg, maar toen de trein ons daar heen voerde konden wij niet nalaten eerst een bezoek te brengen aan het lieflijke en schoone Goes, het zoo belangrijke middelpunt van Zuid-Beveland.

Van het ontstaan van Goes hebben de geschiedschrijvers helaas niet veel medegedeeld. Volgens sommigen is de naam afgeleid van 'gans', maar welke rol die in de geschiedenis van Goes heeft gespeeld, konden wij niet nagaan. Meer geloofwaardig achten wij de veronderstelling dat Goes een afleiding is van 'Gosaha', zijn de naam van een Romensche nederzetting of villa, die hier in 776 moet hebben bestaan.

In 1100 schrijft Batthus, bestond Goes als een gehucht van 8 à 9 huizen dat echter pas 'geschiedenis' begint te maken nadat er in 1270 het Klooster der Regulieren werd gesticht. Zoals in die tijd gebruikelijk

was, werd dit klooster voorzien van versterkingen en vestingwerken ter bescherming tegen roovers en plunderslaars en trok dit ook anderen aan om zich daar nabij te vestigen en zoo is Goes in het begin van de 14de eeuw een flinke nederzetting, waarvan de inwoners bestaan van landbouw en veeteelt, zoomede van de visscherij en zoutbereiding.

Dit laatste was een specifiek Zeeuwsch bedrijf in die dagen. Het zout werd gewonnen uit de opgedolven darink. Groote zoutneringen waren er behalve in Goes ook in Zierikzee, het oude Arnemuiden en het later door de zee verzwolgen Roemerswale. Later onder het bestuur van Karel de Stoute moest het delven van darink verboden worden, omdat de gronden hierdoor geïnnundeerd werden, wat toen een groote slag was voor genoemde steden en groote armoede veroorzaakte.

In de tweede helft van de 14de eeuw moet men ook al begonnen zijn aan de bouw van de kerk te Goes, een van die imposante, mooie oude kerken, zooals men die hier en daar nog terugvindt, en die dan, zooals ook hier, de trots de inwoners uitmaken.

De bloeitijd van Goes begon met haar verheffing tot stad in 1417 door Gravin Jacoba van Beyeren, waarbij vele privileges, vrije jaarmarkt, enz. werden verworven. (Uit erkentelijkheid aan het Huis van Beyeren voert Goes vanaf 1350 het wapen van dit geslacht).

Toen was ook spoedig de kerk voltooid en werd deze op 18 Juni 1423 door den Vicaris Mathias gewijd. Over de lotgevallen en merkwaardigheden van deze kerk is wel een apart artikel te schrijven. Eenige malen door brand geteisterd, werd zij in 1618 voor het grootste deel verwoest en ging de toren verloren. Door de zorgen van Rijk, Provincie en Gemeente werden de laatste jaren belangrijke restauraties aan dit gebouw verricht en bij ons bezoek was zij dan ook met stellingen en stof gevuld.

De groote Goesenaar Jac. Valke ligt er begraven. In de rampspoedige jaren der 16de eeuw heeft Goes haar deel gehad van watervloeden en pestilentiën, is bijna tot ondergang gebracht als zoovele steden in Zeeland in die dagen, maar door de kracht en volharding harer bevolking heeft het zich weten op te richten en als zij in 1577 tegen het Spaansche juk in opstand is gekomen en den zijde van de Prins van Oranje heeft gekozen, wordt zij waardig gekeurd de derde stemhebbende stad in het gewest Zeeland te zijn.

Met ups and downs is Goes verder gegroeid tot de belangrijkste stad van Zuid-Beveland, middelpunt van handel en verkeer, ruim en frisch gebouwd, rustig en toch welvarend.

Wij verlieten slechts noode het vriendelijke Goes, gebruik makende van een der vele goed geoutileerde autobusdiensten, die haar met de verre omgeving verbinden, om ons te spoeden naar Middelburg."

Foto's: foto van de reis naar Goes in Doelfrays Schildersblad en een voorpagina uit 1927.

Gepubliceerd 28 februari 2021

[Link Facebook](#)

MARINUS VERSTELLE UIT KATTENDIJKKE

Als Heemkundige Kring De Bevelanden ontvingen we een verzoek om informatie van de Historische Vereniging Oudleusen, een dorp behorende tot de Overijsselse gemeente Dalfsen. Of we iets meer weten over Marinus Verstelle die op 1 april 1816 in Kattendijke is geboren.

Marinus Verstelle is op 10 maart 1897 in Oudleusen overleden. Maar hoe komt een geboren Zuid-Bevelander in de negentiende eeuw nu in Overijssel? Het begin van deze eeuw was een tijd met veel armoede en had men wegen die niet veel meer waren dan een karrespoor. Het enige vervoer in die tijd was paard en wagen, de trekschuit en een kruiwagen. De meeste mensen bleven hun hele leven in de omgeving waar ze geboren waren.

Het antwoord komt van de vereniging in Oudleusen. Uit onderzoek blijkt dat Marinus als 14 jarig kind vanuit Middelburg in de bedelaarskolonie in het Overijsselse Ommerschans terecht kwam. Dat is zo'n acht kilometer van de plaats waar hij in 1897 zou overlijden.

Uit het archief van Ommerschans blijkt dat Marinus Verstelle op 5 april 1830 is aangekomen in deze bedelaarskolonie. Hij kwam daar samen met zijn zus Johanna (Janna) Verstelle. Zij overleed daar op 20 maart 1833. Hun vader, Jan Verstelle, zat volgens de inschrijving in die periode in de gevangenis te Goes.

We gaan eerst op onderzoek op de website Zeeuwen Gezocht. We vinden al snel zijn geboorteakte. Op 1 april 1816 is inderdaad in Kattendijke een Marinus Verstelle geboren. Zijn ouders waren Jan Verstelle en Maria Brouwer. Wanneer zijn ouders zijn getrouwd kunnen we niet vinden.

In het Zeeuws Archief vinden we een inschrijving van Johanna Verstelle van 18 maart 1830. Ze is in het vierde kwartaal van 1829 aangehouden wegens bedelarij en 'opgezonden naar het Prov. depot te Middelburg'. Haar vader is 'geconfineerd in een Tuchthuis'

We vinden ook aktes waaruit blijkt dat Jan Verstelle, de vader van Marinus en Johanna, met zijn gezin eerst in Wolphaartsdijk heeft gewoond en dat deze vader Jan geboren is te Heinkenszand en van beroep schapsherder was.

Uit het huwelijk Verstelle/Brouwer zijn de volgende kinderen geboren:

Omstreeks 1809 wordt dochter Adrianna te Wolphaartsdijk geboren. Zij trouwt op 30 maart 1833 met Dirk Meulenberg en overlijdt te Colijnsplaat op 16 november 1867 te Colijnsplaat.

Op 3 december 1811 wordt zoon Marinus Verstelle te Wolphaartsdijk geboren. Hij overlijdt op 1 maart 1812.

Op 2 mei 1813 geboorte van dochter Johanna Verstelle te Wolphaartsdijk. Zij overlijdt op 30 juni 1813.

22 oktober 1814 geboorte van dochter Janna Verstelle te Wolphaartsdijk.

1 april 1816 geboorte van zoon Marinus Verstelle te Kattendijke.

Op 31 juli 1817 wordt een levenloos zoontje te Kattendijke geboren.

22 oktober 1818 wordt zoon Cornelis Verstelle te Kattendijke geboren. Hij overlijdt op 13-jarige leeftijd omstreeks 1831.

En tenslotte wordt op 19 januari 1820 een levenloos dochttertje te Kattendijke geboren.

Moeder Maria Verstelle-Brouwer overlijdt in het kraambed na de geboorte van het jongste kind op 31 januari 1820. Op dat moment leven er dus nog drie van de acht kinderen.

Op 15 januari 1821 hertrouwt vader Jan Verstelle, die dan 33 jaar is, te Colijnsplaat met de 25-jarige Jacoba van den Brande. In de akte staat dat Jan weduwnaar is van Maria de Brouwer en dat Jacoba weduwe is van Adriaan de Waard.

Hoeveel kinderen Jacoba van den Brande uit haar eerdere huwelijk heeft weten we weet. We vinden wel een huwelijksakte van haar 29-jarige dochter Adriana Helena de Waard op 27 april 1848. In 1821 wordt te Kattendijke uit het huwelijk Verstelle/Van den Brande hun eerste kind geboren. Blijkbaar is dit echtpaar toen weer verhuisd naar de geboorteplaats van Jacoba, want de andere kinderen zijn in Colijnsplaat geboren. Uit het huwelijk van Jan Verstelle en Jacoba van den Brande vinden we de geboorteaktes van de volgende kinderen:

18 mei 1821 zoon Leendert te Kattendijke. Hij overlijdt op 30 september 1821.

Op 7 december 1822 wordt dochter Martha te Colijnsplaat geboren. Ze overlijdt ongehuwd op 27 juli 1861 op 38-jarige leeftijd te Colijnsplaat.

13 juli 1824 zoon Leendert te Colijnsplaat. Hij trouwt met Jacomina van Goudswaart en overlijdt op 26 januari 1895 te Colijnsplaat.

Op 16 augustus 1826 wordt zoon Pieter te Colijnsplaat geboren. Hij overlijdt op 14 oktober 1829.

10 april 1830 wordt dochter Pieterella te Colijnsplaat geboren. Vader is dan nog maar net overleden. Zij overlijdt als driejarige op 16 september 1833.

Uit bovenstaande blijkt dat van de vijf kinderen slechts twee kinderen de volwassen leeftijd bereiken. Jacoba van den Brande overlijdt op 8 maart 1878 op 82-jarige leeftijd. Haar man Jan Verstelle is dan al overleden.

Op 5 maart 1830 zijn de 14-jarige Marinus met zijn 16-jarige zus Johanna Verstelle aangekomen in de bedelaarskolonie Ommerschans. Volgens de gegevens zat hun vader toen in de gevangenis te Goes. Dat moet de gevangentoren zijn in het huidige stadhuis op de Grote Markt. Wat hij misdaan had weten we niet maar vermoedelijk zal hij veroordeeld zijn voor bedelarij.

Uit verder onderzoek blijkt dat Jan Verstelle overlijdt in het Huis van Correctie St. Bernard te Hemiksem bij Antwerpen op 14 februari 1830. Op dat moment is Antwerpen nog deel van Nederland. Het klopt dus dat de kinderen Janna (eigenlijk is dat Zeeuws voor Johanna) en haar broertje Marinus Verstelle wees waren omdat hun moeder al eerder was overleden. Op dat moment hadden ze nog één oudere zus, de 21-jarige Adriana, die later zou trouwen met Dirk Meulenberg.

Het 'Huis van Correctie' was een gevangenis die gevestigd was in een voormalige abdij. Tijdens de Franse Revolutie werd dat opgeheven. Nadat het in 1811 had gediend als martiem hospitaal werd het in 1821 verbouwd tot gevangenis met grote slaapzalen. Thans geniet het gebouw bescherming en is het eigendom van de gemeente. In een gedeelte is nu een heemkundig museum gevestigd.

Hoe komen Marinus Verstelle en zijn zuster terecht in een bedelaarskolonie? Eigenlijk uit pure armoede. Het gezin zal het hoe dan ook nooit breed gehad hebben. De hoge kindersterfte is daar een indicatie van en hoe dan ook was er in deze periode veel armoede, honger en ellende. Ze zullen wel vaker hebben gebedeld voor een broodkorst. En als de vader dan ook nog eens in de gevangenis komt, is er acuut geen eten meer, voor zover dat er al was. En vervolgens zijn ze opgepakt en daarna door een rechtbank veroordeeld tot de bedelaarskolonie.

Hoe het verder is gegaan met Marinus en Johanna Verstelle weten we uit het verhaal van de Historische Vereniging Oudleusen. Na hun aankomst in 1830 te Ommerschans zullen ze ongetwijfeld landarbeid hebben moeten verrichten op het terrein van de bedelaarskolonie. Drie jaar later overleed de toen 19-jarige Johanna op 2 maart 1833.

Marinus Verstelle blijft in de omgeving van Ommerschans wonen en trouwt op 9 december 1837 te Dalfsen op 21-jarige leeftijd met de 30-jarige Geesje Schiphorst die geboren is in Ankum, een dorp dat thans onderdeel is van de Overijsselse gemeente Dalfsen.

Ze vestigen zich op een pachtboerderij te Oudleusen aan de Maneweg 11. Er worden kinderen geboren, waaronder op 15 juni 1848 dochter Maria Verstelle. Rond 1850 wordt er door Hendrik Schutman een nieuwe boerderij gebouwd.

Het gaat steeds beter met Marinus Verstelle en in 1874 wordt hij eigenaar van de boerderij die hij eerst pachtte van de diaconie van de Hervormde Gemeente van Dalfsen.

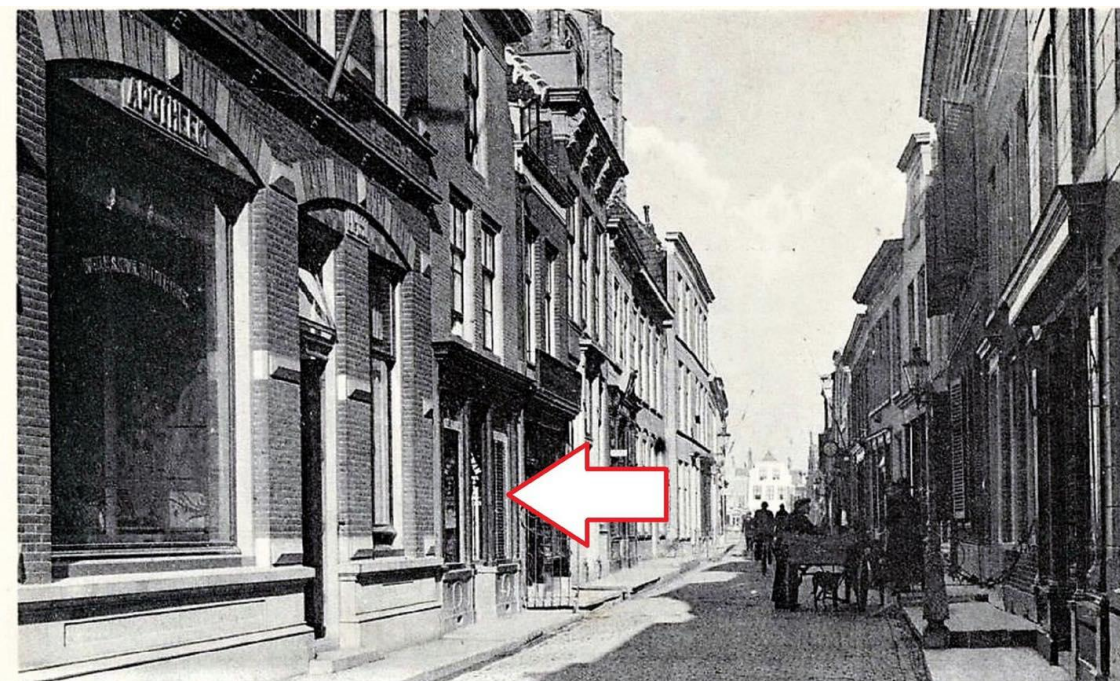
Dochter Maria trouwt op 2 februari 1882 op 33-jarige leeftijd met de 35-jarige 'boerenwerker' Hermannes Sandink. Zij nemen later de boerderij over. Nazaten van de familie Sandink zijn nog steeds eigenaar van deze boerderij. In 2020 krijgt deze boerderij uit eerbetoon aan Marinus de naam 'Erve Verstelle' en is deze onderdeel van een fietsroute.

Marinus Verstelle overlijdt op 10 maart 1897 op 80-jarige leeftijd te Oudleusen. Op 17 juli 1880 was zijn echtgenote Geesje Schiphorst op 74-jarige leeftijd al overleden.

Foto: Erve Verstelle in Oudleusen.

Gepubliceerd 7 maart 2021

[Link Facebook](#)

DRUKKERIJ, UITGEVER EN BOEKHANDEL ROSS-CROMBOUW (1)

De hele negentiende eeuw en het eerste kwart van de twintigste eeuw was de familie Ross-Crombouw toonaangevend in de stad Goes. Ze waren stadsdrukker, maar hadden ook een uitgeverij en boekhandel. Tot aan het eind van de twintigste eeuw was in 'hun' pand aan de Lange Kerkstraat 39 te Goes een gerenommeerde boekhandel gevestigd. Maar wie waren deze ondernemers? Peter Frijhoff dook in de genealogie. In vijf afleveringen zullen we de komende zondagen hierover publiceren. Hier het eerste deel.

Pieter Crombouw en Neeltje Crombouw-Goeree.

Wanneer de Goese stadsdrukker Jacobus Huijsman in oktober 1801 overlijdt, verzoekt Pieter Crombouw Mz het stadsbestuur om als opvolger te worden aangesteld. Pieter is zoon van Marinus Crombouw en Jelina Swager, en is Nederduits gereformeerd gedoopt te Goes op 31 januari 1775.

Hij is in 1800 op 24-jarige leeftijd te Goes gehuwd met de 21-jarige Pieterella (Neeltje) Goeree, gedoopt te Goes op 15 juli 1778, dochter van Willem Goeree en Maria van de Visse. We kunnen het lezen in de stukken van de Rekenkamer Zeeland, betaling trouwgeld geregistreerd op 29 maart 1800 op de website Zeeuwen Gezocht.

Wanneer hij zijn verzoek om stadsdrukker te worden indient heeft hij gedurende 13 jaar als leerling en gezelschap-drukker bij Huijsman gewerkt en zich bekwaamd in het boekdruken. In december 1801 dient ook David Koning een verzoek in om Huijsman op te mogen volgen. Hij heeft huis en drukkerij van Huijsman aan de Turfkade 15-17 gekocht en wil daar als stadsdrukker ook het drukken en verkopen van boeken uitoefenen. Het stadsbestuur van Goes kiest voor Koning als 'geprivilegeerde drukker' en staat hem ook het boekdruken en -verkoop toe.

In mei 1803 reageert Pieter Crombouw Mz opnieuw. Hij is dan 28 jaar en betoogt dat hij over de vereiste bekwaamheid beschikt om het vak van drukker als meester uit te oefenen. Opnieuw wijst het stadsbestuur zijn verzoek wat betreft het drukken af, maar geeft wel toestemming om binnen de stad de

boekbindersnering uit te oefenen en boeken en schrijfwaren te verkopen. Pieter Crombouw Mz en Neeltje Crombouw-Goeree wonen op adres A186, dat in 1832 wordt omgenummerd naar C20 en in 1920 naar Lange Kerkstraat 39.

Op dit adres blijven zeker 185 jaar lange diverse boekhandels gevestigd. Nadat Crombouw in juli 1880 de zaak overdoet (zie verder), vinden we er achtereenvolgens G.M. Klemkerk (1880-1891), J.J. Visser (1892-1903), F.H. Hopster (1904), W. van Klaveren (1929) en Goese Boekhandel (N.E.) van Klaveren (1966-1991?).

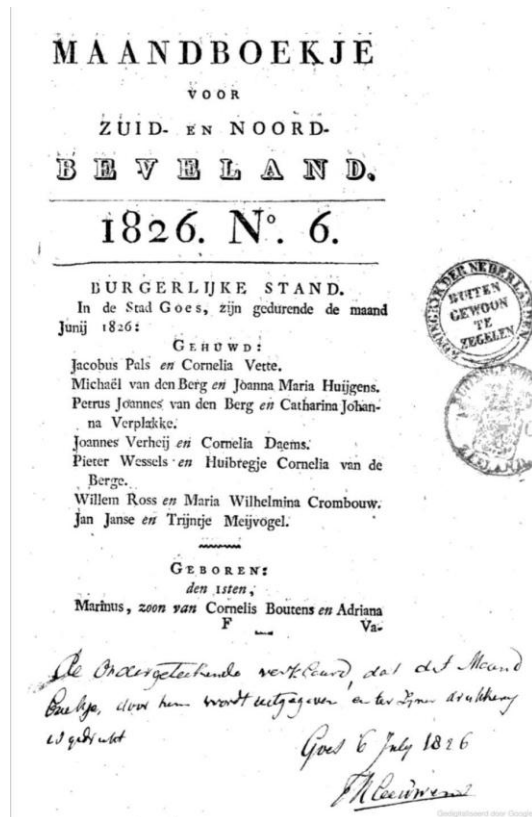
Pieter en Neeltje Crombouw-Ross hebben één dochter, Maria Wilhelmina Crombouw, gedoopt te Goes op 7 februari 1802. Hoewel Pieter Crombouw Mz geen stadsdrukker werd, is hij blijkbaar toch het drukkersvak gaan uitoefenen. In het bevolkingsregister van het Département des Bouches de l'Escaut staat hij in 1811 geregistreerd als 'imprimeur'. (Van mei 1810 tot 1814 valt het gebied dat ongeveer Zeeland omvat onder Franse overheersing en worden officiële documenten in de Franse taal geschreven).

In 1818 en 1819 verzoekt Neeltje Crombouw-Goeree drie maal om betaling door de Nationale Garde van in 1813 geleverd drukwerk en schrijfbehoeften. Pieter Crombouw Mz overlijdt te Goes op 11 mei 1817, slechts 41 jaar oud. Zijn weduwe zet de zaak voort onder de naam Wed. P. Crombouw Mz.

Foto: Lange Kerkstraat te Goes, bij pijl nr. 39.

Gepubliceerd 14 maart 2021

[Link Facebook](#)

DRUKKERIJ, UITGEVER EN BOEKHANDEL ROSS-CROMBOUW (2)

De hele negentiende eeuw en het eerste kwart van de twintigste eeuw was de familie Ross-Crombouw toonaangevend in de stad Goes. Ze waren stadsdrukker, maar hadden ook een uitgeverij en boekhandel. Tot aan het eind van de twintigste eeuw was in 'hun' pand aan de Lange Kerkstraat 39 te Goes een gerenommeerde boekhandel gevestigd. Maar wie waren deze ondernemers? Peter Frijhoff dook in de genealogie. In vijf afleveringen zullen we op zondag hierover publiceren. Hier het tweede deel.

Maria Crombouw en Willem Ross

Op 22 juni 1826 trouwt dochter Maria Wilhelmina Crombouw op 24-jarige leeftijd te Goes met de eveneens 24-jarige boekdrukkersknecht Willem Ross. Willem Ross is gedoopt te Goes op 23 mei 1802. Hij is een zoon van Arnoldus Ross (Nijmegen 1778-Goes 21 juli 1819) en Charatas de Konink (Goes 1781-Goes 1815). Zijn ouders zijn gehuwd te Goes op 9 december 1799 en na een Jugement du Tribunal van april 1812 gescheiden op 30 september 1812. Charatas de Konink staat in 1815 geregistreerd als herbergierster te Goes.

De grootouders van Willem, William en Elisabeth Ross zijn afkomstig uit Schotland. William Ross was korporaal in de Schotse Brigade van generaal Mackay die was ingehuurd door de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden en waarvan velen in Nederland bleven.

Willem Ross en Maria Wilhelmina Ross-Crombouw krijgen meerdere kinderen, waarvan één zoon die voor de geschiedenis van de drukkerij Ross-Crombouw van belang is te weten Johannis Arnoldus Ross, geboren te Goes, Lange Kerkstraat C20 (nu huisnummer 39) op 15 maart 1830.

In de Goessche Courant wordt gedurende een aantal jaren in het 'Jaarverslag van de toestand der Gemeente Goes' onder Nijverheid gemeld dat Goes 4 of 3 drukkerijen/boekhandels telt, waaronder die van de Wed. P. Crombouw Mz. (Neeltje), waarin naast zichzelf haar schoonzoon en 2 kleinkinderen werkzaam zijn. Het kan niet anders dan dat het hier Willem Ross en kleinzonen Johannis Arnoldus Ross en waarschijnlijk Pieter Ross betreft.

Neeltje Crombouw-Goeree overlijdt te Goes op 14 februari 1861. Willem Ross en Maria Ross-Crombouw plaatsen de volgende advertentie in de Goessche Courant:

"Op den 14 Februarij 1861 overleed onze waarde moeder Neeltje Goeree, Wed P. Crombouw Mz, in den gezegenden ouderdom van 82 jaren en 7 maanden.

W. Ross

M.W. Ross – Crombouw

Stekkende deze tot algemene kennisgeving.

De sedert 1803 door de overledene binnen deze stad uitgeoefende Drukkers- en Boekhandelsaffaire wordt op dezelfde voet voortgezet."

Op 26 november 1872 overlijdt Willem Ross te Goes, 70 jaar oud.

Zijn weduwe Maria Wilhelmina Ross-Crombouw plaatst in het Volksblad van 30 november 1872 de volgende advertentie:

"Heden overleed na een langdurig, doch geduldig lijden, nog even plotseling als onverwachts, mijn geliefde echtgenoot en onze geliefde vader WILLEM ROSS, in den ouderdom van ruim zeventig jaar. Goes, 26 Nov. 1872.

Wed. W. ROSS-Crombouw,

Kinderen en Behuwdkinderen

De affaire zal door de Weduwe op denzelfden voet worden voortgezet."

Net als bij haar moeder, wordt bij de vermelding 'weduwe' de voorletter van de overleden echtgenoot vermeld.

In juli 1880 draagt Maria Wilhelmina Ross - Crombouw haar bedrijf over aan Govert Marinus Klemkerk. Zij is dan 78 jaar oud.

"Onder dankbetuiging voor het vertrouwen en de begunstiging, mij gedurende een tijdvak van 78 jaren geschonken, heb ik u door deze de eer te berichten dat ik mijn Boekdrukkerij en Boekhandel met aanverwante vakken overgedaan heb aan den heer G.M. KLEMKERK, dien ik met vol vertrouwen bij het publiek durf aanbevelen.

Wed. P. CROMBOUW Mz. "

en

"Naar aanleiding van bovenstaand bericht heb ik de eer mijn stad- en landgenoten kennis te geven dat ik de Drukkerij en Boekhandel met de aanverwante vakken, tot dusver door mej. de wed. P. CROMBOUW Mz gedreven, op mijn naam zal voortzetten.

Mij aanbevelende in hetzelfde vertrouwen en begunstiging steeds door mijne voorganger genpten, zal ik trachten mij die door eene vlugge en accurate bediening waardig te maken. Goes, juli 1880

G.M. KLEMKERK".

Opvallend en ietwat verwarrend is, dat nog steeds gerefereerd wordt aan 'de wed. P. Crombouw Mz' hoewel de échte weduwe Neeltje Crombouw-Goeree al 19 jaar eerder is overleden, en haar man Pieter Crombouw Mz al 63 jaar eerder.

Gedurende de ongeveer 78 jaar van zijn bestaan heeft de drukkerij Ross-Crombouw een enorme verscheidenheid aan drukwerken het licht doen zien. Een kleine greep: 'Naamwijzer der Stad', 'Lofrede uitgesproken op Frans Naerebout' bij een bijeenkomst van het Nut,

'Naamlijst der Predikanten van de Hervormde Nederduitsche gemeenten', 'tariefboekjes voor de stoomboot' enz.

Na een proefnummer in december 1870 verschijnt op 7 januari 1871 het bij Boekdrukkerij Wed. P. Crombouw Mz. gedrukte eerste officiële nummer van het (Goese) Volksblad, uitgegeven door de Vereeniging voor Volksbelangen.

Deze vereniging stelde zich ten doel het "den arbeiders prediken tot stoffelijke en zedelijke verbetering van hen zelven met vrouw en kroost", echter zonder "doof te zijn voor andere volksbelangen, noch verzuimen nu en dan een woord van scherts en vroolijken kout te doen horen.'

Het verschijnt aanvankelijk eenmaal per week op zaterdag, en een abonnement kost 50 cent per jaar. Losse nummer kosten één cent, en wil men het blad franco per post dan kost dat 80 cent per jaar. In de 3 of 4 pagina's die het blad telt vindt de lezer een allegaartje van nieuws en commenaar uit de hele wereld en wat lokale nieuwtjes, ingezonden brieven, advertenties en de burgerlijke stand. Het gaat goed met het volksblad, en eind 1873 deelt men de lezers mee dat gezien het toegenomen aantal advertenties er te weinig ruimte voor nieuws overblijft en dat het blad derhalve 2x in de week gaat verschijnen. tevens wordt de naam Volksblad gewijzigd in Co-operatie.

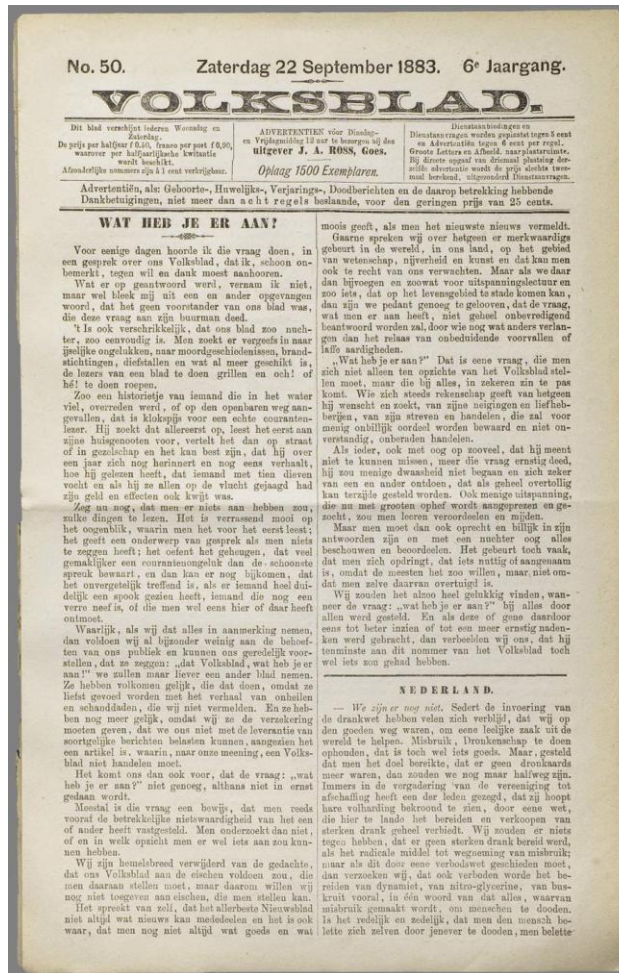
Gedurende de jaren 1874 t/m 1877 is weinig over het blad te vinden. Op 5 januari 1878 schrijft de Zierikzeesche Courant echter het volgende: "Het zeer goed geredigeerde en in zijn kring zonder twijfel nuttige weekblaadje De Coöperatie, Volksblad, dat nu vier jaren lang in Goes werd uitgegeven, zal als zoodanig ophouden te bestaan. De uitgever J.A. Ross zal het voortaan onder den ouden naam Volksblad doen verschijnen".

Waar in 1871 het Volksblad nog een uitgave was van de Vereeniging voor Volksbelangen en werd gedrukt bij wed. P. Crombouw Mz, is het blad blijkbaar een uitgave van J.A. Ross geworden en wordt daar ook gedrukt.

Foto: het maandboekje voor Zuid- en Noord-Beveland uit 1826 met de huwelijksvermelding van Willem Ross en Maria Wilhelmina Crombouw.

Gepubliceerd 21 maart 2021

[Link Facebook](#)

DRUKKERIJ, UITGEVER EN BOEKHANDEL ROSS-CROMBOUW (3)

De hele negentiende eeuw en het eerste kwart van de twintigste eeuw was de familie Ross-Crombouw toonaangevend in de stad Goes. Ze waren stadsdrukker, maar hadden ook een uitgeverij en boekhandel. Tot aan het eind van de twintigste eeuw was in 'hun' pand aan de Lange Kerkstraat 39 te Goes een gerenommeerde boekhandel gevestigd. Maar wie waren deze ondernemers? Peter Frijhoff dook in de genealogie. In vijf afleveringen zullen we op zondag hierover publiceren. Hier het derde deel.

Johannis Arnoldus Ross

In de vorige aflevering werden al Johannis Arnoldus Ross en Pieter Ross genoemd, zonen van Willem Ross en Maria Ross-Crombouw genoemd. Vooral J. Johannis Arnoldus was van grote betekenis voor het bedrijf. Johannis Arnoldus Ross is geboren in de Lange Kerkstraat 39 te Goes op 15 maart 1830. Op 10 december 1856 huwt hij op 26-jarige leeftijd te Goes met de 22-jarige Jacoba Wilhelmina Anemaet, geboren te Steenberg (NB) op 29 maart 1834, dochter van Abraham Anemaet en Jacoba Elisabeth van der Hoek.

Johannis werkt aanvankelijk waarschijnlijk bij zijn ouders in de drukkerij in de Lange Kerkstraat, maar verhuist later naar de Lange Vorststraat C139, diverse malen omgenummerd en nu Lange Vorststraat 63.

Wanneer hij precies verhuist heb ik niet kunnen vinden. Het eerste kind van Johannis en Jacoba, dochter Maria Wilhelmina Ross, is geboren op 17 november 1857 in huis D38, later 's-Heer Hendrikskinderenstraat 66.

Het tweede kind, dochter Jacoba Elisabeth Joanna Ross, is geboren in huis E126 op 7 maart 1861, dat zou Westsingel 121 zijn.

Latere kinderen, te weten zonen Willem en Abraham Willem Adriaan Ross en dochter Johanna Henrica Digna Ross zijn geboren in de Lange Vorststraat, respectievelijk op 27 februari 1864, 26 november 1866 en 13 december 1873.

In november 1863 vinden we in de Middelburgsche Courant een advertentie dat een zekere J.A. Ross te Goes agent is voor theehandel Sinderam en Siblesz uit Arnhem en in 1869 agent voor beurtschipper Leendert Lubberts Wapstra die in 1874 uit Drachten aan de Kleine Kade te Goes gaat wonen.

In 1873 maakt dochter Maria Wilhelmina middels een advertentie bekend dat zij per 1 mei van dat jaar in de Lange Vorststraat (sic) onderwijs gaat geven in 'haak-, brei- en naaiwerk enz.'. Ook wanneer Johannis Ross zijn (eigen) drukkerij/uitgeverij is begonnen is niet precies teruggevonden. Bij zijn huwelijk in 1856 en ook bij de geboorte van zijn kinderen staat hij geregistreerd als boekdrukker of letterzetter, maar dat zal aanvankelijk bij zijn ouders in de Lange Kerkstraat zijn geweest.

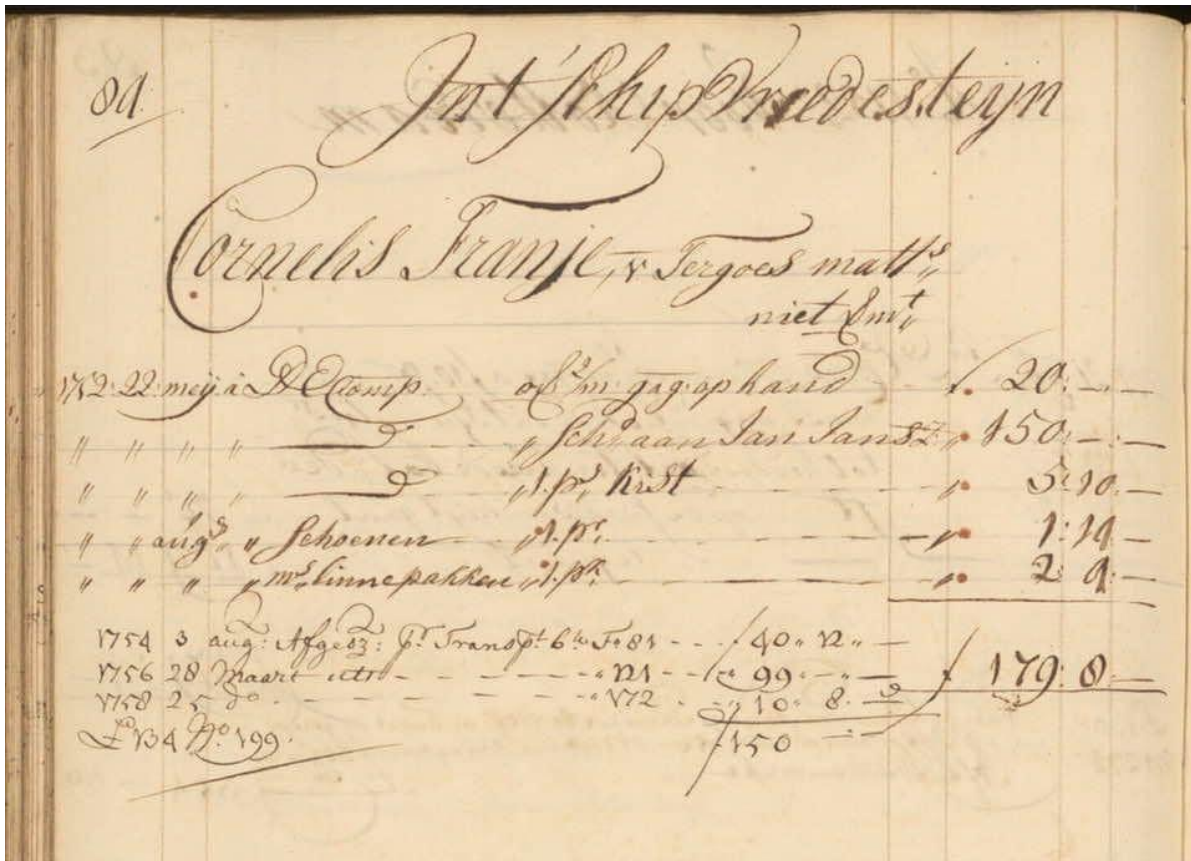
Pas in november 1877 vinden we een advertentie dat bij J.A. Ross in de Lange Vorststraat gedrukte exemplaren van een afscheidsrede te koop zijn.

In mei 1882 koopt Ross het pand Ganzepoortstraat C201, in 1920 omgenummerd naar Ganzepoortstraat 16, en verhuist hierheen met zijn bureau van het Volksblad-bedrijf, dat in de loop der jaren naast uitgeverij en snelpersdrukkerij, ook boek- en papierhandel wordt.

Vanaf juli 1883 verschijnt het Volksblad, dat inmiddels een oplage van 1.500 exemplaren heeft, behalve 's-zaterdags ook op woensdag. Een jaarabonnement blijft 50 cent, een prijs die al gold in 1870.

Oude liefde roest blijkbaar niet, want op 22 september 1886 laat Johannis Ross onder minzame aanbeveling weten dat bij hem een depot voor thee in pakjes is gevestigd. Johannis Arnoldus Ross overlijdt te Goes op 26 januari 1908, 77 jaar oud. De Goessche Courant: "Woensdag is alhier overleden de heer J.A. Ross, oprichter en uitgever van het hier ter stede verschijnende Volksblad, dat reeds zijn eenendertigsten jaargang is begonnen".

Foto: Het Volksblad van 22 september 1883.

BEVELANDERS IN DE VOC

Al vele jaren doet Ad Fraanje onderzoek naar zijn familieverleden. Hij is geboren in Goes, en op Zuid-Beveland ligt die geschiedenis. Dat bracht hem in de scheepssoldijboeken van de Verenigde Oostindische Compagnie (VOC).

De VOC hield in scheepssoldijboeken de personeelsadministratie bij volgens vastgestelde regels. Voor elk VOC-schip, dat tussen 1700 en 1795 afvoer, werd een lijst van opvarenden opgesteld. De opvarenden waren in dienst van één van de zes Kamers van de VOC, gevestigd in Amsterdam, Zeeland, Delft, Rotterdam, Hoorn en Enkhuizen.

Elk schip had dus zijn eigen soldijboek en voor ieder betaald bemanningslid was een dubbele pagina gereserveerd. Daarop staan onder meer de persoonsgegevens, naam, plaats van herkomst, datum en plaats van vertrek en aankomst, wanneer hij uit dienst ging en met welke reden, de hoogte van het soldij, hoeveel daarvan als voorschot was betaald en met welk familielid eventuele schulden en tegoeden konden worden verrekend.

Elke betaalde opvarende had dus een eigen rekening met een nummer. Bovenaan de rekening staat dit nummer, de naam van het schip, de Kamer van uitreding en het jaar van vertrek vermeld. Behalve aan het einde van een scheepsreis, kon de rekening ook tussentijds worden gesloten bij overplaatsing, vermissing, overlijden of wanneer men in Kaap de Goede Hoop achter bleef.

In die scheepssoldijboeken van de VOC vond Ad Fraanje een voorouder: Cornelis Gillesz. Franje Geboren in 1708 als zoon van Gillis Fraanje en Josijntje de Kubber. Ze woonden in het Zuid-Bevelandse Driewegen. Als jongen van 15 jaar monsterde hij in 1723 in de VOC-haven Fort Rammekens bij Vlissingen aan op het Schip “t Hof Niet Altijd Zomer” .

Het schip was vernoemd naar het buitenverblijf van de eigenaar, de Middelburgse VOC-bewindvoerder en burgemeester Alexander de Muinq. Cornelis was ‘Hooploper’, dat is eigenlijk het hulpje van een matroos, nu noemen we dat een lichtmatroos.

Als aantekening stond bij de naam van Cornelis ‘niet vermaakt’. Dat betekende dat er geen maandbrief was. Had de opvarende een maandbrief ondertekend, dan had de VOC de verplichting om maximaal drie maandlonen per jaar uit zijn tegoed uit te betalen aan de echtgenote, de ouders of de kinderen, als financiële ondersteuning.

Cornelis kreeg bij zijn vertrek op 28 maart 1723 uit de haven bij fort Rammekes twee maanden gage contant uitbetaald. In totaal was dit een bedrag van 14 gulden. Hij ontvangt een scheepskist voor vijf gulden en vijf stuivers (er gaan 20 stuivers in 1 gulden). Overleed tijdens de tocht een opvarende dan werden zijn bezittingen geveild. Cornelis kocht op deze wijze voor twee gulden tachtig aan spullen.

Na een reis van 7 maanden, met de gebruikelijke tussenstop van drie weken in Kaap de Goede Hoop, arriveert het schip voor de rede van Batavia (het huidige Jakarta, de hoofdstad van Indonesië). Cornelis heeft nu recht op 7 maanden gage à 7 gulden per maand, is in totaal 49 gulden.

In Batavia stapt Cornelis Franje over op de ‘Castor en Pollux’. Een kleiner schip dat genoemd is naar een tweeling uit de Griekse mythologie. Het schip is in 1722 gebouwd op de VOC-werf te Middelburg en is vooral gebruikt voor inlandse reizen vanuit Batavia.

Daarna verblijft Cornelis al die jaren in Batavia, en ontvangt vergoeding voor verblijf en logies. Wellicht was hij timmerman op de werf van de VOC op het eiland Onrust, voor de kust van het huidige Jakarta in de Javazee.

Op 25 november 1729 moet Cornelis zich melden voor een terugreis, maar hij komt niet opdagen. Cornelis Gillesz. Franje werd in 1729 opgegeven als ‘vermist’ nadat hij zich ergens in Azië, vermoedelijk tijdens een tussenstop op Ceylon, met het VOC-schip “ t Hof Niet Altijd Winter” zich niet meer had aangemeld. Wat zou er met hem gebeurd zijn? We weten het niet.

Op 6 mei 1730 meldt de voogd van Cornelis Gillesz. Franje, Cornelis Kaboort, zich bij de VOC. Aan hem wordt het tegoed van f. 253,70 uitbetaald. Een flink bedrag voor die tijd, gelijk aan het salaris dat Cornelis in drie jaar had verdiend.

Een andere directe voorouder van Ad Fraanje, via de lijn van zijn oma van vaderskant Pietje de Meij was Wilhelmus (Guilliam) de Meij, (1679 Aardenburg - 1721 Semarang). In de stamboom zit hij negen generaties terug.

Guilliam monsterde in 1717 aan op het VOC schip De Valkenier, in de functie van militair-tambour. In die functie gaf hij op een grote trommel signalen bij het wisselen van de wacht. De Valkenier was een spiegelretourschip, met 177 matrozen en 131 soldaten aan boord. In Batavia ging Guilliam met de soldaten van boord.

Een spiegelretourschip, ook wel genoemd retourschip, was het belangrijkste type transportschip van de VOC. Het was een zeilschip voor vervoer van goederen en personen, o.a. naar Batavia (de huidige Indonesische hoofdstad Jakarta). Guiliam de Meij overleed in Semarang op Java, waar de VOC een fort had.

Voor Guiliam werd ook een rekening-courant bijgehouden in het scheepssoldijboek. Op de debetzijde staan er posten als voorschot gage 2 maanden á 10 gulden, een schuldbrief (afgegeven aan Jan Jansz, ronselaar, in ieder geval houder van de brief aan toonder) van 150 gulden en noodzakelijke uitrusting die Guiliam ontving, zoals een zeemanskist, bultzaecke (plunjezak, tevens matras), deekens, waekrocke en hangematte. Totale schuld 187 gulden en 17 stuivers. Dit alles af te lossen met zijn (voor het eerst na aankomst in Batavia) te ontvangen salaris. In volgende jaren werd zijn jaarlijkse salaris van 120 gulden uitbetaald. Na zijn dood op 6 januari 1721 bleef er nog een schuld over van 14 gulden, 11 stuivers en 5 penningen.

Een andere 'Franje' die ontdekt werd was Cornelis Franje. Geboren in 1731 in Driewegen als zoon van Marinus Fraanje en Paulientje Fierloos. Hij monsterde in 1752 aan als matroos op het VOC-schip Vredesteijn. Er was een schuldbrief, dat betekent dat Cornelis was 'geronseld'. Hij overleed eind 1756 op het schip De Batavier tijdens de terugreis van Batavia (het huidige Jakarta) naar Texel, na de tussenstop in Kaap de Goede Hoop. Overlijden aan boord betekende vermoedelijk een zeemansgraf.

Foto: pagina uit het scheepssoldijboek van Cornelis Gillesz. Franje (geb. 1708)

Gepubliceerd 26 maart 2021

[Link Facebook](#)

EEN BEVELANDER IN DE BELGISCHE OPSTAND

Op 25 augustus 1830 verzamelt zich een groepje reischoppers rond de Muntscouwburg in Brussel. Ter gelegenheid van de verjaardag van Koning Willem I, wordt daar de opera La Muette de Portici (de stomme van Portici) gespeeld. Een stuk over een opstand tegen de Napolitaanse koninklijke garde. Bij de aria *Amour sacré de la patrie* (De heilige liefde voor het vaderland) ontstaat er opwinding. De Belgische Opstand is begonnen.

Een genealogisch onderzoek bracht Ad Fraanje naar een voorouder in de Belgische opstand in 1830. Gillis Fraanje, oudste zoon van Jan Fraanje, was wagenmaker te Borssele.

In 1830 werd Gillis Fraanje opgeroepen voor de Zeeuwse Mobiele Schutterij en ingedeeld als schutter. Later werd hij sappeur, ook wel 'bijleman' genoemd. Dat was een militair die constructiewerken en directe steun voor het leger uitvoerde. Een taak die nu is opgegaan in de genie van de koninklijke landmacht.

Doel was om de Belgische opstand te onderdrukken. Dit lukte niet. Alleen Zeeuws-Vlaanderen bleef behouden. Die sappeurs waren stoere jongens die loopgraven groeven.

Vanuit Middelburg vertrok een hele compagnie met een schip naar Breskens. Aardenburg en IJzendijke werden belegerd door de Belgen, maar de aanval werd afgeslagen.

Gillis Fraanje (geboren 7 augustus 1806) trouwde als 32-jarige op 8 november 1838 in IJzendijke met een 33-jarige weduwe uit Axel, Henderica Eekeman. Bij Gilles staat als beroep 'wagenmaker'.

Henderica was op 27 april 1826 te Biervliet gehuwd met bakker Johan Hendrijk Schneider. Blijkbaar heeft Henderica samen met haar eerste echtgenoot een bakkerij gehad omdat bij haar tweede huwelijk met Fraanje als haar beroep staat bakkerin. Hoewel we geen overlijdensakte kunnen vinden van haar man blijkt dat ze in 1838 weduwe is.

Henderica had uit haar eerdere huwelijk met Johan Hendrik (ook geschreven als Hendrijk) Schneider twee kinderen. Gillis en Hendrica kregen samen in 1842 een dochtertje Janna Maria, dat overleed na 6 maanden. Gillis Fraanje overleed in 1869 te IJzendijke.

Foto: deel uit geboorteakte met moedersnaam van Gillis Fraanje (1806-1869).

Gepubliceerd 28 maart 2021

[Link Facebook](#)

DRUKKERIJ, UITGEVER EN BOEKHANDEL ROSS-CROMBOUW (4)

De hele negentiende eeuw en het eerste kwart van de twintigste eeuw was de familie Ross-Crombouw toonaangevend in de stad Goes. Ze waren stadsdrukker, maar hadden ook een uitgeverij en boekhandel. Tot aan het eind van de twintigste eeuw was in 'hun' pand aan de Lange Kerkstraat 39 te Goes een gerenommeerde boekhandel gevestigd. Maar wie waren deze ondernemers? Peter Frijhoff dook in de genealogie. In vijf afleveringen zullen we op zondag hierover publiceren. Hier het vierde deel.

Pieter Ross

De broer van Johannis, Pieter Ross, is geboren op 3 juli 1839, eveneens op de Lange Kerkstraat 39 te Goes.

Hij huwt op 22-jarige leeftijd op 28 mei 1862 te Goes met de 23-jarige Jacoba Elisabeth Anemaet, geboren te Goes op 5 oktober 1838, overleden te 's-Gravenhage op 9 september 1934 oud 98 jaar, dochter van Willem Adriaan Anemaet en Anna Jacot.

Hij staat geregistreerd als logementhouder (1853-1865), kantoorbediende (1866-1869) en boekdrukker (1874).

In 1854 neemt zijn schoonvader Willem Anemaet, tot dan kastelein in Het Schuttershof, het logement De Oude Zoutkeet aan de Grote Markt te Goes over. Pieter Ross gaat wonen aan de Grote Markt en exploiteert samen met zijn schoonvader het hotel tot september 1865. In dit pand is nu winkelbedrijf Bomont gevestigd.

In 1869 verschijnt een door P. Ross, directeur, ondertekende advertentie dat het kantoor van het in 1868 geopende agentschap van Van Gend en Loos verhuist van de Sint Jacobstraat B72 no 54) naar de Lange Kerkstraat C14 no 27).

Bij de geboorte van zijn kinderen in 1874, 1876 en 1877 staat hij geregistreerd als boekdrukker. Mogelijk is hij na het overlijden van zijn vader Willem Ross in 1870 bij zijn moeder Maria Wilhelmina Ross-Crombouw in de drukkerij gaan werken.

Op 28 april 1881 vertrekt hij naar Leiden en wordt uitgeschreven uit het bevolkingsregister van Goes. Bij het huwelijk van zijn dochter Pieterella Johanna te 's-Gravenhage 1893 staat hij ingeschreven als boekhouder. Hij overlijdt te 's-Gravenhage op 18 oktober 1899, 60 jaar oud.

Foto: Hotel De Oude Zoutkeet aan de Grote Markt te Goes.

Gepubliceerd 30 maart 2021

[Link Facebook](#)

DORPSHERINNERINGEN

Vorige maand plaatsten we in onze rubriek Bevelands Heem een foto van een markant gebouw in Wilhelminadorp. Een groot woonhuis dat zo'n 60 jaar geleden is gesloopt. Verschillende dorpsbewoners en oud-dorpsbewoners haalden herinneringen op aan een dorp dat sterk verbonden was met de landbouwcorporatie Maatschap de Wilhelminapolder.

Hans van Oost:

Het gebouw was de burgemeesterwoning, de heer Schipper was burgemeester van Kattendijke en Wilhelminadorp. Foto zal van omstreeks 1950 zijn. Op de foto is het kanaal half leeg, waarschijnlijk voor werkzaamheden aan de sluis of beschoeiing kanaalkanten.

De heer Schipper is in 1956/57 naar Kruiningen vertrokken, hierdoor ben ik mijn klasgenoot - zoon van de burgemeester - Jan Schipper uit het oog verloren, ook omdat hij naar de HBS ging en ik naar de Christelijke ULO.

Het was een statig groot huis met vele vertrekken en een grote kamer/serre met ramen aan de kanaalzijde en openslaande deuren op de tuin gericht. Wel heb ik samen met Jan daar op een prachtige vijver leren schaatsenrijden, een enorme tuin was daar met prachtige bomen zoals er nu nog staan aan de Saartje Arnoldistraat.

Die straat was er toen niet, hoorde bij de tuin en die liep door tot het Dreefje, wel 60 meter diep, bij de sloop van het huis is het dorp geheel veranderd. De Saartje Arnoldistraat kwam er, de Dreef ging weg en kwamen andere straten om huizen er aan te bouwen.

Op de plaats waar de vijver vroeger was hebben ze een bungalow gebouwd, altijd hadden ze daar wateroverlast. De nieuwe burgemeester Evers kwam in een nieuwe dijkwoning zoals er nu staat, bij de gemeentelijke samenvoeging kwam de woning vrij en de Wilhelminapolder heeft daar Ir Felijs gehuisvest die een nieuwe boomgaard heeft aangeplant en later weer gerooid(allemaal premie). Toen kwam die woning weer vrij en hebben mijn vader en moeder er nog een mooie tijd in mogen wonen.

Het huis er naast woonde de heer Zwaan boekhouder van de Wilhelminapolder en daarnaast de familie Cornelisse, die gaf muziekles aan de jeugd van de plaatselijke muziekvereniging De Echo, ik dacht dat hij ook de tuinman was van de burgemeester.

Peter Minderhoud, zoon van een directeur van de Wilhelminapolder:

In het boekje "Kattendijke en Wilhelminadorp in grootmoederstijd" staat een vergelijkbare foto, waarbij vermeld staat dat dit de Westhavendijk in 1930 zou zijn. Het lijkt mij dat de foto in uw rubriek dan ook ongeveer uit die tijd is.

Het grote gebouw links vooraan is de vroegere burgemeesterswoning van de gemeente Kattendijke. Ik weet niet of dat in de jaren dertig ook al zo was, maar in de jaren vijftig woonden hier eerst burgemeester Schipper en vervolgens burgemeester Evers, de laatste burgemeester van Kattendijke voordat deze gemeente opging in de gemeente Goes.

Het was een groot oud huis (een oud "station" volgens één van de dochters Evers). Ongeveer 60 jaar geleden is de woning gesloopt om plaats te maken voor een modernere woning. Ernaast (links) en erachter was ook een grote tuin met vijver, die grotendeels opgeofferd is aan de (toen) nieuwe Saartje Arnoldistraat en de doorgetrokken Christinastraat. De oude kastanjabomen in die tuin staan er nog steeds, nu aan de overkant van de straat.

Het huis daarnaast was van de Wilhelminapolder. Dit hebben mijn ouders in 1986 gekocht toen mijn vader met pensioen ging. Inmiddels is dit mijn woning.

Oud-dorpsbewoner Ria Waverijn:

De foto van het huis aan de Westhavendijk in Wilhelminadorp was het prachtige, statige huis van burgemeester P.J. Evers.

Bij Koninklijk besluit van 14 april 1954 is de heer P.J. Evers, gemeenteontvanger en commies ter secretarie te Biervliet, met ingang van 1 mei 1954 benoemd tot burgemeester der gemeente Kattendijke, bestaande uit de twee dorpen Kattendijke en Wilhelminadorp.

De heer Evers was burgemeester van 1954 tot 1966 van de gemeente Kattendijke/Wilhelminadorp. Hij woonde in dit huis met echtgenote en drie dochters. Links van het huis was een prachtige tuin met grote bomen en een vijvertje. Waarop iedereen in de winter mocht sleetje rijden en/of schaatsen.

Er komt bij mij gelijk een anekdote boven drijven over de burgemeesterswoning. Een paar huizen verder aan de Westhavendijk 82, ben ik geboren en heb daar gewoond tot 1958. Ik zal ongeveer een jaar of 4/5 oud zijn geweest toen ik met een bosje narcissen thuis kwam en mijn moeder wilde verrassen. "Hoe kom je daar aan?" was haar vraag. "In de tuin bij het vijvertje geplukt voor jou" was mijn antwoord. Dat was natuurlijk niet de bedoeling dat ik zomaar bloemen uit de tuin bij de burgemeester had geplukt!

De tuin voor mij leek meer op een park en was in mijn ogen voor iedereen. In de winter kwamen we daar toch immers ook met onze schaatsen en slee. Op een dorp was de burgemeester toch een autoriteit. Zijn vrouw, mevrouw Evers-Pauw, was onderwijzeres in de nuttige handwerken van de lagere school.

Deze PvdA-burgemeester was een gezien persoon en heeft veel voor de gemeente betekend. Hij heeft in Wilhelminadorp in 1962 een nieuw gemeentehuis laten bouwen, waarvan later bij een eventuele herindeling, twee huizen gemaakt konden worden. Hetgeen later werd gerealiseerd. In 1966 is hij burgemeester van Kortgene geworden.

Later heb ik met veel plezier, tot mijn 20e jaar, in de Kerkstraat (Brugstraat) in het prachtige Wilhelminadorp gewoond, gelegen aan het kanaal van Goes naar het Goesse Sas.